

# Drentse Raven-idylle *Corvus corax* in kiem gesmoord

RobG. Bijlsma

*Na succesvolle broedpogingen in 2003 en 2004 kwamen de Raven op Berkenheuvel in 2005 niet tot een broedpoging. In Augustus werd vermoedelijk het mannetje van het paar dood aangetroffen. Het geringe aantal Raven in Drenthe en de grote afstand tot de kerngebieden op de Veluwe maken de kansen op hernieuwde paarvorming klein.*

Nadat in 2003 en 2004 een paartje Raaf succesvol in West-Drenthe had gebroed (Bijlsma 2003, 2004), waren de verwachtingen voor 2005 hoog gespannen. In beide voorafgaande jaren startte het broedpaar op resp. 5 en 4 maart met de eileg, een gaaf handvat om te voorspellen wanneer ze in 2005 zouden beginnen (uitgaande van dezelfde individuen, wat gelet op geluid en gedrag aannemelijk leek).

Dat liep echter anders. Na een nacht met matige vorst liep de temperatuur op 1 maart op tot iets boven het vriespunt. Het frontale systeem van een uitgezakte trog bleef boven ons land liggen en veroorzaakte boven Noord-Nederland langdurige sneeuwval van 1 op 2 maart. Tot en met 5 maart viel er periodiek veel sneeuw, die vanwege de lage temperaturen als een dikke deken bleef liggen. Op Berkenheuvel in West-Drenthe was het sneeuwdek maximaal 40-50 cm dik. In de nacht van 3 op 4 maart zakte de temperatuur naar 20°C onder het vriespunt. Het zware sneeuwpakket resulteerde in enorme aantallen afgeknapte kronen van grove den *Pinus sylvestris*; alleen al in de 100 ha rond mijn huis betrof dat 37 dennen die op enigerlei wijze schade in de kruin opliepen.

De nestbomen en nesten van de Raven bleven overigens intact, zij het dat de nestomgeving er in de eerste week van maart tamelijk onvriendelijk uitzag (bekeken met ravenblik). De nesten waren bedolven onder een laag van 30-35 cm sneeuw, en gekraak in de nabije omgeving luidde afknappende kruinen in. Tot en met 17 maart zag ik rond de nestplaatsen van 2003 en 2004 geen Raven, noch elders in het gebied. Op 14 maart vloog er wel een volwassen Buizerd *Buteo buteo* alarmerend weg bij het 2004-nest; voor mij aanleiding mijn zoekinspanning naar elders in het gebied te verleggen. Op 25 maart nam Herman Slot (Staatsbosbeheer) echter, tot mijn stomme verbazing, een exemplaar op het 2004-nest waar, met een tweede ex. in de nabijheid. De week daarop controleerde ik de nesten opnieuw, echter zonder een spoor van Raven te zien. In april zag ik geregeld een paartje Raven, zij het op andere plekken binnen Boswachterij Smilde: op 7 april laag over de Bokkenleegte (Berkenheuvel), op 11 april laag klooiend langs de Bosweg ter hoogte van de Oude Willem, op 15 april kort alarmerend boven Noordelijke Veldhuizen (waar ik me tevergeefs - te pletter zocht naar een nest). De beide broedplaatsen bleven leeg, maar op 12 april constateerde ik dat de voering van het 2004-nest loshing over de nestrand.

Gedurende de zomer kwamen er geregeld waarnemingen van een tweetal Raven binnen; deze vogels bestreken het Drentse-Friese Woud en wijde omtrek. Nog op 2 augustus zag ik een duo Raven, waarvan het roepende exemplaar synchroon handpen 8 ruide, nabij de Hoekenbrink. Op 4 augustus kwam vermoedelijk hetzelfde duo onmiddellijk poolhoogte nemen toen ik al zoekende naar het nest van een Wespendif *Pernis apivorus* terloops binnen 400 m van het 2004-nest van de Raven kwam. De Raven waren hier duidelijk niet

van gediend, en bleven alarmerend boven me cirkelen tot ik op een km afstand was. Dat wespdiëvennest vond ik overigens pas de daaropvolgende dag.

De ultieme anti-climax werd op 19 augustus bereikt, toen Herman Slot een vers dode Raaf aantrof aan de rand van het Aekingerzand. Een eerste analyse leverde de volgende gegevens op: versgewicht 1255 gram, maximale vleugellengte 423 mm, kop + snavel 125 mm, laterale pootdikte 9.9 mm, gestrekte klauw met nagels 109 mm en achternagel 19.5 mm. De conditie was normaal, met een goed gevuld borstbeen. Uiterlijk werden geen verwondingen aangetroffen, noch enig andere aanwijzing van een doodsoorzaak. De vogel verkeerde in het laatste deel van het ruistadium (Tabel 1).

Tabel 1. Ruistadium van volwassen mannetje Raaf, vers dood gevonden op het Aekingerzand op 19 augustus 2005. Score: 0=oud, 1=pin, 2=eenderde aangegroeid, 3= half aangegroeid, 4= tweederde aangegroeid, 5=nieuw. Hand- en staartpennen van binnen naar buiten genummerd, armpennen van buiten naar binnen. *Moult score of an adult male Raven (left and right), found freshly dead at Aekingerzand on 19 August 2005 (0=old, 1=pin, 2=onethird grown, 3=half grown, 4=twothirds grown, 5=new.*

Nummer No.	Hand Primaries		Arm Secondaries		Staat Rectrices	
	Links	Rechts	Links	Rechts	Links	Rechts
	Left	Right	Left	Right	Left	Right
1	5	5	5	5	5	5
2	5	5	5	5	5	5
3	5	5	5	5	5	5
4	5	5	4	5	5	5
5	5	5	2	2	5	5
6	5	5	0	1	4	4
7	5	5	0	0	4	3
8	4	4	0	0		
9	3	3				
10	1	1				

Bij het balgen van de vogel ten behoeve van de collectie van het Zoölogisch Museum van Amsterdam (door Tineke Prins) werd geconstateerd dat de vogel een adult mannetje was (testes 6.5 x 4.5 mm). Aan de binnenkant van de huid van de rug (rechts) zat een kleine bloeduitstorting; ook de schedel was verbloed. Er werden geen sporen van een schotwond gevonden. De tarsus werd gemeten op 67.6 mm, de snavel tot voorhoofd op 78.7 mm. De vogels is onder nummer 57144 opgenomen in de collectie van het ZMA.

De bout werd naar het CIDC in Lelystad gestuurd om zekerheid te krijgen over een eventuele vergiftiging (opdrachtnummer 05018309). Helaas was de maag leeg, en kon hierover dus geen uitspraak worden gedaan. De slokdarm bevatte gelig troebel slijm, en er werd een longoedeem geconstateerd. De geconstateerde bloedstolsels in de rechter borstholte kwamen overeen met de bevindingen van het ZMA. Botbreuken noch sporen van afschot werden aangetroffen.

De verbloedingen aan kop en rug lijken een trauma in te houden, mogelijk resulterende in de dood van de vogel. Of dat plaatsvond op de vindplek (waar in de verste verte niets te

bekennen is waartegen hij kon zijn aangevlogen), of dat er tussen dood en vondst nog gesleept is met de vogel, blijft helaas onbekend.

Zeker lijkt het wel dat het broedpaar is gehalveerd. Na 19 augustus zag ik namelijk alleen nog maar solitaire Raven, vaak hoog in de lucht en luidkeels roepend. Zoals op 25 augustus (Bokkenleegte, Berkenheuvel), 2 september (Hoekenbrink, geen rui zichtbaar), 2 oktober (Bokkenleegte, zeker 2 uur met tussenpozen overvliegend op grote hoogte) en op 3 oktober (Wapserveld, een kwartier lang cirkelend en klooiend met Buizerds alvorens naar het noorden af te glijden).

Bij gebrek aan een mannetje zullen verdere broedpogingen in Drenthe uitblijven, tenzij tussentijds vervanging optreedt. Voor dat laatste bestaat weinig hoop; het aantal niet-broedende Raven in Drenthe is minimaal tot non-existent. Van uitwisseling met de grotere populatie op de Veluwe is tot nu toe weinig gebleken. Het voortbestaan in Drenthe hing al jaren aan een draadje, en dat lijkt nu definitief te zijn geknapt. Het geeft maar weer eens aan hoe fragiel initiële vestigingen zijn indien de bronpopulatie klein is en dispersie gering.

### **Summary: Raven *Corvus corax* lost as a breeding bird in Drenthe after death of male**

After settlement as a breeding bird in Drenthe in 2003, and successful breeding attempts in 2003 and 2004, the sole Raven pair refrained from egg laying in 2005, possibly partly caused by adverse weather conditions in early March (in 2003-04, laying had started resp. on 5 and 4 March) with deep snow cover (up to 50 cm) and severe frost (up to -200°C). The pair was recorded within the confines of West-Drenthe up to early August. A freshly dead Raven was found at Aekingerzand on 19 August 2005; from then on, only a single Raven was recorded, probably the dead birds mate. The dead Raven weighed 1255 g, with a maximum wing chord of 423 mm and a head + bill length of 125 mm (bill length 78.7 mm). A post mortem showed that it was an adult male, with testes size being 6.5 x 4.5 mm. Some internal bleeding was found on head and breast, possibly caused by a trauma. Shotgun wounds were not present; poisoning could not be ascertained as the stomach was empty. Its moult score showed that most primaries, secondaries and rectrices had been renewed, with only the outermost (primaries, rectrices) and innermost (secondaries) either old or in the process of renewal (Table 1).

Given the scarcity of non-breeding Ravens in the northern Netherlands, and the poor dispersal of Dutch Ravens from stronghold Veluwe, it remains to be seen whether the female will find a new mate.

Dank

Aan Herman Slot (Staatsbosbeheer), die het belang inzag van een dode Raaf voor de wetenschap, aan Tineke Prins (Zoölogisch Museum Amsterdam) die de vogel uitvoerig onderzocht alvorens hem in de collectie op te nemen (onder nummer 57144), en aan Pedro Zoun (Central Institute for Animal Disease Control Lelystad) die de bout op vergif onderzocht.

## Literatuur

- Bijlsma R.G. 2003. Na 80 jaar afwezigheid broedt de Raaf *Corvus corax* weer in Drenthe. *Drentse Vogels* 17: 51-69.
- Bijlsma R.G. 2004. Tweede broedgeval van Raaf *Corvus corax* in Drenthe. *Drentse Vogels* 18: 44-48.

Adres: Doldersummerweg 1, 7983 LD Wapse (rob.bijlsma@planet.nl)